

Устав Републике Србије

Устав је објављен у "Службеном гласнику РС", бр. 1/90 од 28.9.1990. године.

I. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Република Србија је демократска држава свих грађана који у њој живе, заснована на слободама и правима човека и грађанина, на владавини права и на социјалној правди.

Члан 2.

Сувереност припада свим грађанима Републике Србије.
Грађани остварују сувереност референдумом, народном иницијативом и преко својих слободно изабраних представника.

Члан 3.

У Републици Србији је слободно све што Уставом и законом није забрањено.
Уставом се јамче и признају лична, политичка, национална, економска, социјална, културна и друга права човека и грађанина.

Члан 4.

Територија Републике Србије је јединствена и неотуђива.
О промени границе Републике Србије одлучују грађани референдумом.

Члан 5.

Република Србија има грб, заставу и химну.
Грб, застава и химна Републике Србије утврђују се по поступку предвиђеном за промену Устава.
Главни град Републике Србије је Београд.

Члан 6.

У Републици Србији постоје Аутономна покрајина Војводина и Аутономна покрајина Косово и Метохија, као облици територијалне аутономије.

Члан 7.

Општина је територијална јединица у којој се остварује локална самоуправа.
Град Београд је посебна територијална јединица.
Територијална организација Републике Србије уређује се законом.

Члан 8.

У Републици Србији у службеној је употреби српскохрватски језик и ћирилично писмо, а латиничко писмо је у службеној употреби на начин утврђен законом.
На подручјима Републике Србије где живе народности у службеној употреби су истовремено и њихови језици и писма, на начин утврђен законом.

Члан 9.

Уставотворна и законодавна власт припада Народној скупштини.
Републику Србију представља и њено државно јединство изражава председник Републике.
Извршна власт припада Влади.
Судска власт припада судовима.
Заштита уставности, као и заштита законитости у складу с Уставом, припада Уставном суду.

Члан 10.

Рад државних органа је доступан јавности.
Јавност у раду државних органа може се ограничити или искључити само у случајевима који се законом одређују.

II. СЛОБОДЕ, ПРАВА И ДУЖНОСТИ ЧОВЕКА И ГРАЂАНИНА

Члан 11.

Слободе и права човека и грађанина ограничени су само једнаким слободама и правима других, и кад је то Уставом утврђено.

Члан 12.

Слободе и права остварују се, а дужности се испуњавају на основу Устава, осим кад је Уставом предвиђено да се услови за остваривање појединих слобода и права утврђују законом.

Законом се може прописати начин остваривања појединих слобода и права кад је то неопходно за њихово остваривање.

Злоупотреба слобода и права човека и грађанина противуставна је и кажњива, онако како је то законом предвиђено.

Обезбеђује се судска заштита слобода и права зајемчених и признатих Уставом.

Члан 13.

Грађани су једнаки у правима и дужностима и имају једнаку заштиту пред државним и другим органима без обзира на, расу, пол, рођење, језик, националну припадност, вероисповест, политичко или друго уверење, образовање, социјално порекло, имовно стање или које лично својство.

Члан 14.

Живот човека је неприкосновен.

Смртна казна може се изузетно прописати и изрећи само за најтеже облике тешких кривичних дела.

Члан 15.

Слобода човека је неприкосновена.

Нико не може бити лишен слободе, осим у случајевима и у поступку који су утврђени законом.

Члан 16.

Лице за које постоји основана сумња да је извршило кривично дело може, на основу одлуке надлежног суда, бити притворено и задржано у притвору, само ако је то неопходно ради вођења кривичног поступка или безбедности људи.

Трајање притвора мора бити сведено на најкраће нужно време.

Притвор може трајати по одлуци првостепеног суда најдуже три месеца од дана притварања. Овај рок се може одлуком Врховног суда продужити још за три месеца. Ако се до истека тих рокова не подигне оптужница, окривљени се пушта на слободу.

Члан 17.

Грађанима је зајемчена слобода кретања и настањивања и право да напусте Републику Србију и у њу се врате.

Слобода кретања и настањивања може се ограничити законом, ако је неопходно за вођење кривичног поступка, спречавање заразних болести или за одбрану Републике Србије.

Члан 18.

Људско достојанство и право на приватни живот човека су неповредиви.

Члан 19.

Тајна писма и других средстава општења је неповредива.

Законом се може прописати да се, на основу одлуке суда, може одступити од начела неповредивости тајне писма и других средстава општења, ако је неопходно за вођење кривичног поступка или за одбрану Републике Србије.

Члан 20.

Зајемчена је заштита тајности података о личности.

Прикупљање, обрада и коришћење података о личности уређују се законом.

Члан 21.

Стан је неповредив.

Законом се може прописати да службено лице, на основу одлуке суда, сме ући у стан или друге просторије против воље њиховог држаоца и у њима вршити претрес. Претрес се врши у присуству два сведока.

Под условима предвиђеним законом, службено лице сме ући у туђи стан или друге просторије и без одлуке суда и вршити претрес, ако је то неопходно ради непосредног хватања учиниоца кривичног дела или ради спасавања људи и добара.

Члан 22.

Свако има право на за све једнаку заштиту својих права у поступку пред судом, другим државним или било којим органом или организацијом.

Свакоме је зајемчено право на жалбу или друго правно средство против одлуке којом се решава о његовом праву или на закону заснованом интересу.

Члан 23.

Нико не може бити кажњен за дело које, пре него што је учињено, није било предвиђено законом или прописом заснованим на закону као кажњиво дело, нити му се може изрећи казна која за то дело није била предвиђена.

Кривична дела и санкције за учиниоце могу се одредити само законом.

Нико не може бити сматран кривим за кривично дело док то не буде утврђено правоснажном одлуком суда.

Лице које је неоправдано осуђено за кривично дело или је без основа било лишено слободе има право на рехабилитацију, на накнаду штете из јавних прихода, као и друга права утврђена законом.

Члан 24.

Свакоме се зајемчује право на одбрану и право да себи узме браниоца пред судом или другим органом надлежним за вођење поступка.

Нико ко је достижан суду или другом органу надлежном за вођење поступка не може бити кажњен ако му, у складу са законом, није било омогућено да буде саслушан и да се брани.

Свако има право да његовом саслушању присуствује бранилац кога изабере.

Законом се одређује у којим случајевима окривљени мора имати браниоца.

Члан 25.

Свако има право на накнаду материјалне и нематеријалне штете коју му незаконитим или неправилним радом нанесе службено лице или државни орган, или организација која врши јавна овлашћења, у складу са законом.

Штету је дужна надокнадити Република Србија или организација која врши јавна овлашћења.

Члан 26.

Јамчи се поштовање људске личности и достојанства у кривичном и сваком другом поступку, у случају лишења, односно ограничења слободе, као и за време извршења казне.

Нико не сме бити подвргнут мучењу, понижавајућем кажњавању или поступању.

Забрањено је вршити на човеку, без његове дозволе, медицинске и друге научне огледе.

Члан 27.

Право је човека да слободно одлучује о рађању деце.

Члан 28.

Мајка и дете имају посебну заштиту.

Посебну заштиту имају малолетници о којима се родитељи не старају, као и лица која нису у могућности да сама брину о себи и заштити својих права и интереса.

Члан 29.

Породица има посебну заштиту.

Брак и односи у браку и породици уређују се законом.

Родитељи имају право и дужност да се старају о подизању и васпитању своје деце. Деца су дужна да се старају о својим родитељима којима је потребна помоћ.

Деца рођена ван брака имају иста права и дужности као и деца рођена у браку.

Члан 30.

Свако има право на заштиту здравља.

Деца, труднице и стара лица имају право на здравствену заштиту из јавних прихода, кад то право не остварују по неком другом основу, а друга лица под условима утврђеним законом.

Члан 31.

Човек има право на здраву животну средину.

Свако је, у складу са законом, дужан да штити и унапређује животну средину.

Члан 32.

Школовање је сваком доступно, под једнаким условима.

Основно школовање је обавезно.

За редовно школовање које се финансира из јавних прихода, грађани не плаћају школарину.

Припадници других народа и народности имају право на образовање на свом језику, у складу са законом.

Члан 33.

Јамчи се слобода стварања и објављивања научних и уметничких дела, научних открића и техничких изума, а њиховим ствараоцима морална и имовинска права.

Начин остваривања и заштита права стваралаца на њихова дела уређују се законом.

Члан 34.

Јамчи се право својине, у складу с Уставом, и слобода предузетништва.

Јамчи се право на наслеђивање, у складу са законом.

Свако може основати задужбину.

Члан 35.

Свако има право на рад.

Јамчи се слобода рада, слободан избор занимања и запослења и учешће у управљању. Свакоме је, под једнаким условима, доступно радно место и функција.

Запосленима може престати радни однос против њихове воље, под условима и на начин утврђен законом и колективним уговором.

Забрањен је принудни рад.

Члан 36.

Запослени имају право на одговарајућу зараду.

Јамчи се, под условима утврђеним законом, право на материјално обезбеђење за време привремене незапослености.

Члан 37.

Запослени имају право на штрајк, у складу са законом.

Члан 38.

Запослени имају право на ограничено радно време, на дневни и недељни одмор и на плаћени годишњи одмор и одсуство, у складу са законом, односно колективним уговором.

Запослени имају право на заштиту на раду, у складу са законом.

Омладина, жене и инвалиди имају посебну заштиту на раду, у складу са законом.

Члан 39.

Грађанима који су делимично способни за рад зајемчује се оспособљавање за одговарајући посао и обезбеђују се услови за њихово запошљавање, у складу са законом.

Држава обезбеђује социјалну сигурност грађанима који су неспособни за рад, а немају средства за издржавање.

Члан 40.

Обавезним осигурањем, запослени, у складу са законом, обезбеђују себи право на здравствену заштиту и друга права за случај болести, права за случај трудноће, порођаја, смањења или губитка радне способности, незапослености и старости и права на друге облике социјалног осигурања, а за чланове своје породице - право на здравствену заштиту, право на породичну пензију, као и друга права по основу социјалног осигурања.

Права из социјалног осигурања за грађане који нису обухваћени обавезним социјалним осигурањем уређују се законом.

Члан 41.

Јамчи се слобода вероисповести, која обухвата слободу веровања, исповедања вере и вршења верских обреда.

Верске заједнице су одвојене од државе и слободне су у вршењу верских послова и верских обреда.

Верска заједница може оснивати верске школе и добротворне организације.

Држава може материјално помагати верске заједнице.

Члан 42.

Грађанин који је навршио 18 година живота има право да бира и да буде биран у Народну скупштину и у друге органе и изборна тела.

Избори су непосредни, бирачко право је опште и једнако, а гласање је тајно.

Кандидата за народног посланика и за друге органе и изборна тела може предложити политичка странка, друга политичка организација или група грађана.

Члан 43.

Грађанима се јамчи слобода збора и другог окупљања и без одобрења, уз претходну пријаву надлежном органу.

Слобода збора и другог окупљања грађана може се ограничити одлуком надлежног органа, ради спречавања ометања јавног саобраћаја, угрожавања здравља, јавног морала или безбедности људи и имовине.

Члан 44.

Јамчи се слобода политичког, синдикалног и другог организовања и деловања и без одобрења, уз упис у регистар код надлежног органа.

Забрањено је деловање које има за циљ насилно мењање Уставом утврђеног поретка, нарушавање територијалне целокупности и независности Републике Србије, кршење Уставом зајемчених слобода и права човека и грађанина, изазивање и подстицање националне, расне и верске нетрпељивости и мржње.

Члан 45.

Јамчи се слобода савести, мисли и јавног изражавања мишљења.

Члан 46.

Јамчи се слобода штампе и других видова јавног обавештавања.

Грађани имају право да у средствима јавног обавештавања изражавају и објављују своја мишљења.

Издавање новина и јавно обавештавање другим средствима доступно је свима и без одобрења, уз упис у регистар код надлежног органа.

Организације радија и телевизије оснивају се у складу са законом.

Јамчи се право на исправку објављеног нетачног обавештења којим се повређује нечије право или интерес, као и право на накнаду моралне и материјалне штете настале по овом основу.

Забрањена је цензура штампе и других видова јавног обавештавања. Нико не може спречавати растурање штампе и ширење других обавештења, осим ако се одлуком надлежног суда утврди да се њима позива на насилно рушење Уставом утврђеног уређења, нарушавање територијалне целокупности и независности Републике Србије, кршење зајемчених слобода и права човека и грађанина, или се изазива и подстиче национална, расна или верска нетрпељивост и мржња.

Средства јавног обавештавања која се финансирају из јавних прихода дужна су да благовремено и непристрасно обавештавају јавност.

Члан 47.

Грађанин Републике Србије има држављанство Републике Србије.

Грађанин Републике Србије не може бити лишен држављанства, прогнан или екстрадиран.

Држављанство се стиче и престаје на начин утврђен законом.

Грађанину Републике Србије који има и друго држављанство може се одузети држављанство Републике Србије само ако одбије да испуни Уставом одређену дужност грађанина.

Члан 48.

Грађанин има право да јавно критикује рад државних и других органа и организација и функционера, да им подноси представке, петиције и предлоге и да на њих добије одговор ако га тражи.

Грађанин не може бити позван на одговорност нити трпети друге штетне последице за ставове изнете у јавној критици или у поднетој представи, петицији и предлогу, осим ако је тиме учинио кривично дело.

Члан 49.

Грађанину се јамчи слобода изражавања националне припадности и културе и слобода употребе свог језика и писма.

Грађанин није дужан да се изјашњава о својој националној припадности.

Члан 50.

Странац у Републици Србији има слободе и права човека утврђене Уставом и друга права и дужности утврђене законом.

Јамчи се право азила страном држављанину и лицу без држављанства које се прогони због залагања за демократске погледе и због учешћа у покретима за социјално и национално ослобођење, за слободу и права људске личности, или за слободу научног или уметничког стварања.

Члан 51.

Одбрана Републике Србије је право и дужност сваког грађанина.

Нико нема право да призна или потпише капитулацију, нити да прихвати или призна окупацију Републике Србије или било којег њеног дела.

Издаја Републике Србије је злочин према народу и кажњава се као тешко кривично дело.

Члан 52.

Свако је дужан да плаћа порезе и друге дажбине утврђене законом.

Члан 53.

Свако је дужан да се придржава Устава и закона.

Свако је дужан да савесно и одговорно врши јавну функцију.

Члан 54.

Дужност је свакога да другоме пружи помоћ у невољи и да учествује у отклањању опште опасности.

III. ЕКОНОМСКО И СОЦИЈАЛНО УРЕЂЕЊЕ

Члан 55.

Економско и социјално уређење заснива се на слободном привређивању свим облицима својине на јединственом тржишту робе, рада и капитала; на самосталности предузећа и свих других облика организовања; на управљању и присвајању по основу својине и рада; као и на праву запослених и праву других грађана на социјалну сигурност.

Држава, мерама развојне, економске и социјалне политике, под једнаким условима, подстиче повећање економског и социјалног благостања грађана.

Члан 56.

Јамчи се друштвена, државна, приватна и задружна својина и други облици својине.

Сви облици својине имају једнаку правну заштиту.

Страно лице може стицати право својине под условима утврђеним законом.

Члан 57.

Привредне и друге делатности обављају се слободно и под једнаким условима, у складу с Уставом и законом.

Јамчи се право страном лицу да обавља привредну или другу делатност и права по основу улагања и пословања, под условима који су законом утврђени за домаћа лица.

Члан 58.

Својина и рад су основе управљања и учешћа у одлучивању.

Запослени управљају у друштвеном предузећу и учествују у управљању у другим врстама предузећа и другим организацијама у којима раде, односно у које улажу средства, у складу са законом и колективним уговором.

Члан 59.

Својинска права и обавезе на средствима у друштвеној и државној својини и услови под којима се та средства могу претварати у друге облике својине уређују се законом.

Средства из друштвене и државне својине отуђују се по тржишним условима, у складу са законом.

Члан 60.

Природна богатства и добра у општој употреби, као добра од општег интереса, и градско грађевинско земљиште у државној су или друштвеној својини.

Поједина добра у општој употреби могу бити и у приватној својини, под условима утврђеним законом.

На добрима од општег интереса и на градском грађевинском земљишту може се, под условима утврђеним законом, стећи право коришћења.

Својина на ствари од посебног културног, научног, уметничког или историјског значаја или од значаја за заштиту природе може се ограничити, на основу закона, уз накнаду, ако то захтева општи интерес.

Заштита, коришћење, унапређивање и управљање добрима од општег интереса остварују се под условима и на начин утврђен законом.

Законом се уређује плаћање накнаде за коришћење добара од општег интереса и градског грађевинског земљишта.

Члан 61.

Грађанину се јамчи својина на пољопривредно земљиште и на друге непокретне и покретне ствари, а на шуме и шумско земљиште у законом утврђеним границама.

Члан 62.

Физичка и правна лица остварују својинска права на непокретности према њеној природи и намени, у складу са законом.

Члан 63.

Непокретности се могу, уз правичну накнаду која не може бити нижа од тржишне цене, експроприсати или се својина на њима може ограничити, ако то захтева општи интерес утврђен на основу закона.

Члан 64.

Слободни су размена робе и услуга и кретање капитала и радника.

Предузеће и друга организација слободно се организују, самостални су у обављању делатности, повезивању и удруживању, имају исти положај у погледу општих услова привређивања и правне заштите и за своје обавезе у правном промету одговарају средствима којима располажу.

Противустан је сваки акт и свака радња којима се ствара или подстиче монополски положај, односно на други начин ограничава тржиште.

Члан 65.

Законом се утврђују услови и начин обављања делатности, односно послова за које се образују јавне службе.

Члан 66.

Предузеће и друга организација могу обављати делатност и улагати средства у иностранству под условима утврђеним законом.

Члан 67.

За време непосредне ратне опасности, ратног стања или елементарних непогода већих размера, законом се може ограничити располагање или утврдити посебан начин коришћења дела средстава правних и физичких лица, док такво стање траје.

Члан 68.

Средства за остваривање Уставом зајемчених права грађана и законом утврђеног општег интереса у областима здравствене заштите, социјалне заштите, борачке и инвалидске заштите, друштвене бриге о деци и других облика социјалне сигурности, образовања, науке, културе, физичке културе, као и у другим областима које су утврђене законом, обезбеђују се у буџету Републике Србије.

Средства за остваривање права по основу обавезног социјалног осигурања и за случај привремене незапослености обезбеђују запослени, други осигураници и послодавци, преко организације којом управљају осигураници и корисници, у складу са законом.

Члан 69.

Република Србија, аутономна покрајина, град Београд и општина имају буџете у којима се исказују сви њихови приходи и расходи.

Средства буџета обезбеђују се из пореза и других законом утврђених прихода.

Обавеза плаћања пореза и других дажбина утврђује се према економској снази обвезника.

Закон, други пропис или општи акт којим се стварају обавезе за буџет не може се донети ако претходно орган који доноси одговарајући пропис, односно акт не утврди да су за извршавање тих обавеза обезбеђена средства.

IV. ПРАВА И ДУЖНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Члан 70.

Права и дужности Републике Србије врше Уставом одређени републички органи.
Слободе и права човека и грађанина, једнакост пред законом, самосталност и једнак положај предузећа и других организација, основа су и мера овлашћења и одговорности републичких органа.

Члан 71.

Републички органи, у оквиру Уставом утврђених права и дужности Републике Србије, утврђују политику, доносе и извршавају законе, друге прописе и опште акте, врше уставно-судску и судску заштиту уставности и законитости.

Другим органима и организацијама у Републици Србији може се поверити извршавање закона и осталих прописа и општих аката из оквира права и дужности Републике Србије, с тим што су републички органи одговорни за њихово извршавање.

Члан 72.

Република Србија уређује и обезбеђује:

1. сувереност, независност и територијалну целокупност Републике Србије и њен међународни положај и односе с другим државама и међународним организацијама;

2. остваривање и заштиту слобода и права човека и грађанина; уставност и законитост;

3. одбрану и безбедност Републике Србије и њених грађана; мере за случај ванредног стања;

4. својинске и облигационе односе и заштиту свих облика својине; правни положај предузећа и других организација, њихових удружења и комора; финансијски систем; систем у областима економских односа са иностранством, тржишта, планирања, радних односа, заштите на раду, запошљавања, социјалног осигурања и других облика социјалне сигурности, као и друге економске и социјалне односе од општег интереса;

5. систем заштите и унапређивања животне средине; заштиту и унапређивање биљног и животињског света;

6. систем у областима здравства, социјалне заштите, борацке и инвалидске заштите, друштвене бриге о деци и омладини, образовања, културе и заштите културних добара, физичке културе, друштвеног и јавног обавештавања;

7. систем јавних служби;

8. контролу законитости располагања средствима правних лица, финансијску ревизију јавних расхода и начин јединственог организовања тих послова; прикупљање статистичких и других података од општег интереса;

9. основне циљеве и правце привредног, научног, технолошког, демографског, регионалног и социјалног развоја, развоја пољопривреде и села; организације и коришћења простора; политику и мере за усмеравање и подстицање развоја, укључујући и развој недовољно развијених подручја; робне резерве;

10. финансирање остваривања права и дужности Републике Србије утврђених Уставом и законом;

11. организацију, надлежност и рад републичких органа;

12. друге односе од интереса за Републику Србију у складу с Уставом.

Република Србија одржава везе са Србима који живе изван Републике Србије, ради очувања њихове националне и културно-историјске самосвојности.

V. РЕПУБЛИЧКИ ОРГАНИ

Народна скупштина

Члан 73.

Народна скупштина:

1. одлучује о промени Устава;

2. доноси законе, друге прописе и опште акте;

3. доноси план развоја, просторни план, буџет и завршни рачун;

4. утврђује предлог одлуке о промени границе Републике Србије;

5. утврђује територијалну организацију у Републици Србији;

6. одлучује о рату и миру;

7. ратификује међународне уговоре;

8. расписује републички референдум;

9. расписује републички јавни зајам и одлучује о задуживању Републике Србије;

10. бира и разрешава: председника и потпредседнике Народне скупштине; председника, потпредседнике и министре у Влади; председника и судије Уставног суда, Врховног суда и других судова; Републичког јавног тужиоца и јавне тужиоце; гувернера Народне банке и друге функционере одређене законом;

11. обавља контролу над радом Владе и других органа и функционера одговорних Народној скупштини, у складу с Уставом и законом;

12. даје амнестију за кривична дела;

13. обавља и друге послове у складу с Уставом.

Члан 74.

Народна скупштина има 250 народних посланика.

Народни посланици се бирају на непосредним изборима, тајним гласањем.

Избор и престанак мандата народних посланика и образовање изборних јединица уређују се законом.

Члан 75.

Народни посланици бирају се на четири године.

Избори за народне посланике морају се одржати најкасније 30 дана пре истека мандата народних посланика којима мандат истиче.

Даном верификације мандата нових народних посланика престаје функција народних посланика чији мандат истиче.

Народна скупштина може, у случају непосредне ратне опасности или ратног стања, одлучити да се мандат народних посланика продужи док такво стање траје, односно док не буду створени услови за избор народних посланика.

Члан 76.

Народни посланик представља грађане изборне јединице у којој је изабран.

Члан 77.

Народни посланик ужива имунитет.

Народни посланик не може бити позван на кривичну одговорност, притворен или кажњен за изражено мишљење или давање гласа у Народној скупштини.

Народни посланик не може бити притворен без одобрења Народне скупштине, осим ако је затечен у вршењу кривичног дела за које је прописана казна затвора у трајању дужем од пет година.

Против народног посланика који се позове на имунитет не може се, без одобрења Народне скупштине, покренути кривични поступак или други поступак у коме се може изрећи казна затвора.

Народна скупштина може одлучити да се примени имунитет према народном посланику и ако се сам на њега није позвао, кад је то потребно ради вршења његове функције.

Члан 78.

Народна скупштина бира председника и потпредседнике из реда народних посланика, на четири године.

Председник представља Народну скупштину и врши друге послове предвиђене Уставом, законом и пословником.

Председник Народне скупштине расписује изборе за народне посланике и за председника Републике.

Члан 79.

Народна скупштина састаје се обавезно у два редовна заседања годишње.

Прво редовно заседање почиње првог радног дана у марту, а друго редовно заседање почиње првог радног дана у октобру. Редовно заседање не може трајати дуже од 90 дана.

Народна скупштина састаје се у ванредно заседање на захтев најмање трећине од укупног броја народних посланика или на захтев Владе, са унапред утврђеним дневним редом.

Народна скупштина састаје се без позива у случају проглашења ванредног стања на делу територије Републике Србије.

Члан 80.

Народна скупштина одлучује већином гласова на седници којој присуствује већина од укупног броја народних посланика, ако Уставом није предвиђена посебна већина.

Право предлагања закона, других прописа и општих аката имају Влада, сваки народни посланик, скупштина аутономне покрајине или најмање 15.000 бирача.

Члан 81.

Народна скупштина може одлучити да о појединим питањима из њене надлежности одлуку донесу грађани републичким референдумом.

Народна скупштина дужна је да одлучи о захтеву за расписивање републичког референдума који поднесе најмање 100.000 бирача.

Члан 82.

Народна скупштина уређује свој рад и организацију и начин остваривања права и дужности народних посланика.

Председник Републике

Члан 83.

Председник Републике:

1. предлаже Народној скупштини кандидата за председника Владе, пошто саслуша мишљење представника већине у Народној скупштини;
2. предлаже Народној скупштини кандидате за председника и судије Уставног суда;
3. указом проглашава законе;
4. обавља послове из области односа Републике Србије са другим државама и међународним организацијама, у складу са законом;
5. руководи оружаним снагама у миру и рату и народним отпором у рату; наређује општу и делимичну мобилизацију; организује припреме за одбрану у складу са законом;
6. кад Народна скупштина није у могућности да се састане, по прибављеном мишљењу председника Владе, утврђује постојање непосредне ратне опасности или проглашава ратно стање;
7. по својој иницијативи или на предлог Владе, за време ратног стања или непосредне ратне опасности, доноси акте о питањима из надлежности Народне скупштине, с тим што је дужан да их поднесе на потврду Народној скупштини чим она буде у могућности да се састане. Актима донетим за време ратног стања могу се ограничити поједине слободе и права човека и грађанина и изменити организација, састав и овлашћења Владе и министарстава, судова и јавних тужилаштава;
8. на предлог Владе, када су на делу територије Републике Србије угрожени безбедност Републике Србије, слободе и права човека и грађанина или рад државних органа, проглашава ванредно стање и доноси акте за предузимање мера које такве околности изискују, у складу с Уставом и законом;
9. даје помиловања;
10. додељује одликовања и признања утврђена законом;
11. образује стручне и друге службе за обављање послова из своје надлежности;
12. обавља и друге послове у складу с Уставом.

Члан 84.

Председник Републике указом проглашава закон у року од седам дана од дана његовог усвајања у Народној скупштини. У том року председник Републике може захтевати да Народна скупштина поново гласа о закону.

Председник Републике је дужан да прогласи поново изгласани закон у Народној скупштини.

Члан 85.

Председник Републике може тражити од Владе да изложи ставове о појединим питањима из њене надлежности.

Члан 86.

Председник Републике се бира на непосредним изборима, тајним гласањем.

Мандат председника Републике траје пет година.

Исто лице може бити изабрано за председника Републике највише два пута.

Избор за председника Републике мора се одржати најкасније 30 дана пре истека мандата председника Републике коме мандат истиче.

Приликом ступања на дужност, председник Републике пред Народном скупштином полаже заклетву која гласи:

"Заклињем се да ћу све своје снаге посветити очувању суверености и целине територије Републике Србије, остваривању људских и грађанских слобода и права, поштовању и одбрани

Устава и закона; очувању мира и благостања свих грађана Републике Србије и да њу савесно и одговорно испуњавати све своје дужности."

У случају непосредне ратне опасности или ратног стања, мандат председника Републике продужава се док такво стање траје, односно док се не створе услови за избор председника Републике.

Председник Републике не може обављати другу јавну функцију или професионалну делатност.

Председник Републике ужива имунитет као народни посланик. О имунитету председника Републике одлучује Народна скупштина.

Члан 87.

Председнику Републике престаје мандат пре истека времена на које је биран у случају опозива или оставке.

Кад председник Републике поднесе оставку, он о томе обавештава јавност и председника Народне скупштине.

Даном подношења оставке председнику Републике престаје мандат.

Ако је председнику Републике престао мандат пре истека времена на које је биран, дужност председника Републике до избора новог председника Републике врши председник Народне скупштине.

У случају престанка мандата председника Републике пре истека времена на које је биран, избори за новог председника Републике морају се одржати у року од 60 дана од дана престанка мандата председника Републике.

Ако је председник Републике из било ког разлога привремено спречен да врши своју функцију, замењује га председник Народне скупштине.

Поступак избора и опозива председника Републике уређује се законом.

Члан 88.

Председник Републике одговоран је грађанима Републике Србије.

Кад Народна скупштина оцени да је председник Републике прекршио Устав, покрене поступак за његов опозив, ако се о томе изјасни две трећине од укупног броја народних посланика.

О опозиву председника Републике одлучује се непосредним и тајним изјашњавањем бирача. Председник Републике је опозван ако за опозив гласа већина од укупног броја бирача.

Ако бирачи не опозову председника Републике, Народна скупштина се распушта.

Члан 89.

Председник Републике, на образложен предлог Владе, може одлучити да се Народна скупштина распусти.

Распуштањем Народне скупштине престаје и мандат Владе.

У случају распуштања Народне скупштине, избори за нову Народну скупштину морају се одржати у року од 60 дана од дана њеног распуштања.

Народна скупштина не може се распустити за време ратног стања, непосредне ратне опасности или ванредног стања.

Влада

Члан 90.

Влада:

1. води политику Републике Србије и извршава законе, друге прописе и опште акте Народне скупштине, у складу с Уставом;

2. доноси уредбе, одлуке и друге акте за извршавање закона;

3. предлаже план развоја, просторни план, буџет и завршни рачун;

4. предлаже законе, друге прописе и опште акте;

5. утврђује начела за унутрашњу организацију министарстава и других органа управе и посебних организација; поставља и разрешава функционере у министарствима и посебним организацијама;

6. усмерава и усклађује рад министарстава и посебних организација;

7. врши надзор над радом министарстава и посебних организација; поништава или укида њихове прописе који су у супротности са законом или прописом који је она донела;

8. даје мишљење о предлогу закона и другог прописа или општег акта који је Народној скупштини поднео други предлагач;

9. образује стручне и друге службе за своје потребе;

10. обавља и друге послове у складу с Уставом и законом.

Члан 91.

Владу сачињавају председник, потпредседници и министри.

Ако су председник и потпредседници Владе или министри изабрани из реда народних посланика, задржавају мандат народних посланика.

Организација и начин рада и одлучивања Владе уређују се законом и пословником.

Председник, потпредседници и министри уживају имунитет као народни посланици. О имунитету председника и потпредседника Владе и министра одлучује Влада.

Члан 92.

Кандидат за председника Владе износи пред Народном скупштином свој програм и предлаже састав Владе.

Влада је изабрана ако је за њен избор гласала већина од укупног броја народних посланика.

После сваког конституисања новоизабране Народне скупштине бира се и Влада.

Члан 93.

Влада и сваки њен члан за свој рад одговарају Народној скупштини.

Народна скупштина може изгласати неповерење Влади или поједином њеном члану.

Предлог за изгласавање неповерења Влади или поједином њеном члану може поднети најмање 20 народних посланика.

Гласању о неповерењу Влади може се приступити тек после три дана од дана подношења предлога за изгласавање неповерења.

Влада може поставити питање свог поверења у Народној скупштини.

Председник Владе може предложити Народној скупштини разрешење појединих чланова Владе.

Одлука о разрешењу Владе или појединог њеног члана сматра се усвојеном ако је за њу гласала већина од укупног броја народних посланика.

Влада и сваки њен члан могу Народној скупштини поднети оставку. Оставка или разрешење од дужности председника Владе повлачи оставку целе Владе.

Влада којој је изгласано неповерење, која је поднела оставку или којој је престао мандат због распуштања Народне скупштине, остаје на дужности до избора нове Владе.

Члан 94.

Послове државне управе обављају министарства.

Министарства примењују законе и друге прописе и опште акте Народне скупштине и Владе, као и опште акте председника Републике, решавају у управним стварима, врше управни надзор и обављају друге управне послове утврђене законом.

Министарства су самостална у вршењу Уставом и законом одређених надлежности.

За обављање одређених послова државне управе образују се органи управе у саставу министарства, а за вршење стручних послова образују се посебне организације.

Законом се уређује организација и надлежност министарстава, органа управе у њиховом саставу и посебних организација.

Одређена управна овлашћења законом се могу поверити предузећима и другим организацијама.

Судови и јавна тужилаштва

Члан 95.

Судови штите слободу и права грађана, законом утврђена права и интересе правних субјеката и обезбеђују уставност и законитост.

Члан 96.

Судови су самостални и независни у свом раду и суде на основу Устава, закона и других општих аката.

Нико ко учествује у суђењу не може бити позван на одговорност за мишљење дато приликом доношења судске одлуке, а у поступку покренутом због кривичног дела учињеног у вршењу судијске функције не може бити притворен без одобрења Народне скупштине.

Члан 97.

Расправљање пред судом је јавно.

Ради чувања тајне, заштите морала, интереса малолетника или заштите других општих интереса, законом се одређује у којим се случајевима у расправи може искључити јавност.

Члан 98.

Суд суди у већу.
Законом се може одредити да у одређеним стварима суди судија појединац.

Члан 99.

У суђењу учествују судије и судије поротници, на начин утврђен законом.
Законом се може прописати да у одређеним судовима и у одређеним стварима суде само судије.

Члан 100.

Судија не може обављати службу или посао који су законом утврђени као неспојиви са судијском функцијом.

Члан 101.

Судијска функција је стална.
Судији престаје судијска функција кад то сам затражи или кад испуни услове за старосну пензију утврђене законом.

Судија не може бити против своје воље разрешен дужности, осим кад је осуђен за кривично дело на безусловну казну затвора од најмање шест месеци или за кажњиво дело које га чини неподобним за вршење судијске функције, кад нестручно и несавесно обавља судијску функцију или кад трајно изгуби радну способност за вршење судијске функције.

Врховни суд, у складу са законом, утврђује постојање разлога за престанак судијске функције, односно за разрешење судије, и о томе обавештава Народну скупштину.

Судија не може бити премештен против своје воље.

Члан 102.

Организација, оснивање, надлежност и састав судова и поступак пред судовима уређују се законом.

Врховни суд Србије је највиши суд у Републици Србији.

Члан 103.

Јавно тужилаштво је самостални државни орган који гони учиниоце кривичних и других законом одређених кажњивих дела и улаже правна средства ради заштите уставности и законитости.

Јавно тужилаштво врши своју функцију на основу Устава и закона.

Јавни тужилац не може бити позван на одговорност за мишљење дато у вршењу тужилачке функције, а у поступку покренутом због кривичног дела учињеног у вршењу тужилачке функције не може бити притворен без одобрења Народне скупштине.

Члан 104.

Оснивање, организација и надлежност јавног тужилаштва уређује се законом.

Републички јавни тужилац врши функцију јавног тужилаштва у оквиру права и дужности Републике Србије.

Члан 105.

Јавни тужилац не може обављати службу или посао законом утврђен као неспојив са његовом функцијом.

Члан 106.

Функција јавног тужиоца је стална. Јавном тужиоцу не може престати функција нити може бити против своје воље разрешен дужности, осим у случајевима предвиђеним за судију, на начин утврђен законом.

Народна банка

Члан 107.

Република Србија има Народну банку.

Статус, организација, управљање и пословање Народне банке уређују се законом.

VI. ТЕРИТОРИЈАЛНА ОРГАНИЗАЦИЈА

Аутономна покрајина Војводина и Аутономна покрајина Косово и Метохија

Члан 108.

Аутономне покрајине образоване су у складу са посебним националним, историјским, културним и другим својствима њихових подручја.

Грађани у аутономној покрајини самостално остварују права и испуњавају дужности утврђене Уставом и законом.

Територија аутономне покрајине утврђује се законом.

Члан 109.

Аутономна покрајина, преко својих органа:

1. доноси програм привредног, научног, технолошког, демографског, регионалног и социјалног развоја, развоја пољопривреде и села, у складу са планом развоја Републике Србије, и утврђује мере за његово спровођење;

2. доноси буџет и завршни рачун;

3. доноси одлуке и опште акте, у складу са Уставом и законом, којима уређује поједина питања од интереса за грађане у аутономној покрајини у областима: културе; образовања; службене употребе језика и писма народности; јавног обавештавања; здравствене и социјалне заштите; друштвене бриге о деци; заштите и унапређивања животне средине; урбанизма, и у другим областима утврђеним законом;

4. извршава законе, друге прописе и опште акте Републике Србије чије је извршавање поверено органима аутономне покрајине и доноси прописе за њихово извршавање кад је то законом предвиђено; обезбеђује извршавање покрајинских одлука и општих аката;

5. образује органе, организације и службе аутономне покрајине и уређује њихову организацију и рад;

6. обавља и друге послове утврђене Уставом и законом, као и статутом аутономне покрајине.

Република Србија може законом поверити аутономној покрајини вршење појединих послова из оквира својих права и дужности и пренети јој средства за те послове.

Аутономној покрајини припадају приходи утврђени законом.

Члан 110.

Статут је највиши правни акт аутономне покрајине којим се, на основу Устава, утврђују надлежности аутономне покрајине, избор, организација и рад њених органа и друга питања од интереса за аутономну покрајину.

Статут аутономне покрајине доноси њена скупштина, уз претходну сагласност Народне скупштине.

Посланици у скупштини аутономне покрајине не могу бити позвани на одговорност за изражено мишљење или давање гласа у скупштини аутономне покрајине. Исти имунитет уживају чланови извршног већа.

Члан 111.

Органи аутономне покрајине су скупштина, извршно веће и органи управе.

Скупштину аутономне покрајине чине посланици изабрани на непосредним изборима, тајним гласањем.

Члан 112.

Ако орган аутономне покрајине, и поред упозорења одговарајућег републичког органа, не извршава одлуку или општи акт аутономне покрајине, републички орган може непосредно обезбедити његово извршавање.

Општина

Члан 113.

Општина, преко својих органа, у складу са законом:

1. доноси програм развоја, урбанистички план, буџет и завршни рачун;

2. уређује и обезбеђује обављање и развој комуналних делатности;

3. уређује и обезбеђује коришћење градског грађевинског земљишта и пословног простора;

4. стара се о изградњи, одржавању и коришћењу локалних путева и улица и других јавних објеката од општинског значаја;

5. стара се о задовољавању одређених потреба грађана у областима: културе; образовања; здравствене и социјалне заштите; друштвене бриге о деци; физичке културе; јавног обавештавања; занатства, туризма и угоститељства; заштите и унапређивања животне средине, и у другим областима од непосредног интереса за грађане;

6. извршава законе, друге прописе и опште акте Републике Србије чије извршавање је поверено општини; обезбеђује извршавање прописа и општих аката општине;

7. образује органе, организације и службе за потребе општине и уређује њихову организацију и рад;

8. обавља и друге послове утврђене Уставом и законом, као и статутом општине.

Систем локалне самоуправе уређује се законом.

Република Србија може законом поверити вршење појединих послова одређеној општини и пренети јој средства за те послове.

Члан 114.

За обављање Уставом и законом утврђених послова, општини припадају приходи утврђени законом.

За задовољавање потреба грађана у општини средства се могу прикупљати на основу непосредног изјашњавања грађана, у складу са законом.

Члан 115.

Општина има статут којим се, на основу Устава и закона, уређују послови општине и организација и рад органа општине, као и друга питања од интереса за општину.

Статут доноси скупштина општине.

Члан 116.

О пословима општине грађани одлучују референдумом и преко својих представника у скупштини општине.

Скупштину општине чине одборници изабрани на непосредним изборима, тајним гласањем.

Члан 117.

Законом се поједина општина може утврдити као град на чијој територији се образују две или више градских општина.

Статутом града одређује се које послове општине врши град, а које градска општина.

Град Београд

Члан 118.

Град Београд обавља послове општине утврђене Уставом и послове које му Република законом повери из оквира својих права и дужности.

Територија града Београда утврђује се законом.

Граду Београду припадају приходи утврђени законом, као и средства за обављање поверених послова из оквира права и дужности Републике Србије.

Град Београд има статут којим се одређује које послове општине врши град Београд, а које градска општина у његовом саставу и уређују организација и рад органа Града, као и друга питања од интереса за град Београд.

Статут града Београда доноси Скупштина града Београда.

Скупштину града Београда чине одборници изабрани на непосредним изборима, тајним гласањем.

VII. ЈЕМСТВА УСТАВНОСТИ

Уставност и законитост

Члан 119.

Закон, статут аутономне покрајине, други пропис или општи акт мора бити сагласан с Уставом.

Пропис и други општи акт републичког органа мора бити сагласан са законом.

Сваки други пропис и општи акт мора бити сагласан са законом и осталим републичким прописима.

Члан 120.

Закон, други пропис или општи акт ступа на снагу најраније осмог дана од дана објављивања, осим ако из нарочито оправданих разлога, није предвиђено да раније ступи на снагу.

Члан 121.

Закон, други пропис или општи акт не може имати повратно дејство.

Само се законом може одредити да поједине његове одредбе, ако то захтева општи интерес утврђен у поступку доношења закона, имају повратно дејство.

Кажњива дела утврђују се и казне за њих се изричу према закону, односно према другом пропису који је важио у време извршења дела, осим ако је нови закон, односно пропис блажи за учиниоца.

Члан 122.

Државни органи и организације које врше јавна овлашћења могу у појединачним стварима решавати о правима и обавезама грађана или, на основу закона, примењивати мере принуде и ограничења, само у законом прописаном поступку у коме је свакоме дата могућност да брани своја права и интересе и да против донесеног акта изјави жалбу, односно употреби друго законом предвиђено правно средство.

Члан 123.

Незнање језика на коме се води поступак не сме бити сметња за остваривање права и интереса грађанина.

Свакоме је зајемчено право да у поступку пред судом или другим државним органом или организацијом која у вршењу јавних овлашћења решава о његовим правима и дужностима употребљава свој језик и да се у том поступку упознаје са чињеницама на свом језику.

Члан 124.

Против решења и других појединачних аката судских, управних и других државних органа, као и против таквих аката органа и организација које врше јавна овлашћења, донесених у првом степену, може се изјавити жалба надлежном органу.

Законом се, изузетно, у одређеним случајевима, може искључити жалба, ако је на други начин обезбеђена заштита права и законитости.

О законитости коначних појединачних аката којима државни органи и организације које врше јавна овлашћења решавају о правима или обавезама, одлучује суд у управном спору, ако за одређену ствар није законом предвиђена друга судска заштита.

Само се законом може, изузетно, у одређеним врстама управних ствари, искључити управни спор.

Уставни суд

Члан 125.

Уставни суд одлучује о:

1. сагласности закона, статута аутономних покрајина, других прописа и општих аката с Уставом;
2. сагласности прописа и општих аката републичких органа са законом;
3. сагласности свих осталих прописа, колективних уговора као општих аката и других општих аката са законом и другим републичким прописом;
4. сукобу надлежности између судова и других органа;
5. сагласности статута или другог општег акта политичке странке или друге политичке организације с Уставом и законом;
6. забрани рада политичке странке или друге политичке организације;
7. изборним споровима који нису у надлежности судова или других државних органа.

Уставни суд оцењује уставност закона и уставност и законитост прописа и других општих аката који су престали да важе, ако од престанка важења до покретања поступка није протекло више од једне године.

Члан 126.

Уставни суд има девет судија.

Функција судије Уставног суда је стална.

Председник Уставног суда бира се из реда судија на пет година и не може поново бити биран на исту функцију.

Судија Уставног суда не може вршити другу јавну функцију или професионалну делатност.

Судија Уставног суда ужива имунитет као и народни посланик.

О имунитету судија Уставног суда одлучује Уставни суд.

Члан 127.

Судији Уставног суда престаје функција кад то сам затражи или кад испуни услове за остваривање права на старосну пензију. Судија Уставног суда се разрешава дужности кад буде осуђен за кривично дело на безусловну казну затвора или кад трајно изгуби способност за вршење функције судије Уставног суда.

Уставни суд обавештава Народну скупштину о постојању разлога за престанак функције, односно за разрешење судије Уставног суда.

Уставни суд може одлучити да судија Уставног суда против кога је покренут кривични поступак не врши дужност док тај поступак траје.

Члан 128.

Свако може дати иницијативу за покретање поступка за оцењивање уставности и законитости.

Поступак пред Уставним судом покрећу државни органи, а други органи и организације могу га покренути кад оцене да су им права и интереси непосредно повређени актом чија се уставност и законитост оспорава.

Уставни суд може и сам покренути поступак за оцењивање уставности и законитости.

Члан 129.

Уставни суд одлучује већином гласова судија.

Одлука Уставног суда је општеобавезна и извршна.

У случају потребе, извршење одлуке Уставног суда обезбеђује Влада.

Члан 130.

Кад Уставни суд утврди да закон, статут аутономне покрајине, други пропис или општи акт није у сагласности с Уставом, тај закон, статут аутономне покрајине, други пропис или општи акт престаје да важи даном објављивања одлуке Уставног суда.

Кад Уставни суд утврди да пропис или други општи акт републичког органа или други пропис или општи акт није у сагласности са законом, тај пропис или општи акт престаје да важи даном објављивања одлуке Уставног суда.

Члан 131.

Поступак пред Уставним судом и правно дејство његових одлука уређују се законом.

Уставни суд уређује своју организацију.

Промена Устава

Члан 132.

Предлог за промену Устава може поднети најмање 100.000 бирача, најмање 50 народних посланика, председник Републике и Влада.

О предлогу за промену Устава одлучује Народна скупштина двотрећинском већином од укупног броја народних посланика.

Члан 133.

Народна скупштина усваја акт о промени Устава двотрећинском већином од укупног броја народних посланика и ставља га на републички референдум ради потврђивања.

Акт о промени Устава сматра се коначно усвојеним ако се за њега на републичком референдуму изјасни више од половине укупног броја бирача.

Акт о промени Устава проглашава Народна скупштина.

Члан 134.

За спровођење промене Устава доноси се уставни закон.

Уставни закон доноси Народна скупштина двотрећинском већином од укупног броја народних посланика.

Уставни закон за спровођење промене Устава проглашава Народна скупштина.

Уставни закон ступа на снагу истовремено с променом Устава.

VIII. ОДНОС ПРЕМА УСТАВУ СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Члан 135.

Права и дужности које Република Србија, која је у саставу Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, има по овом уставу, а који се према савезном уставу остварују у федерацији, оствариваће се у складу са савезним уставом.

Кад се актима органа федерације или актима органа друге републике, противно правима и дужностима које она има по Уставу Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, нарушава равноправност Републике Србије или се на други начин угрожавају њени интереси, а при томе није

обезбеђена компензација, републички органи доносе акте ради заштите интереса Републике Србије.

IX. ЗАВРШНА ОДРЕДБА

Члан 136.

Овај устав ступа на снагу даном проглашења.